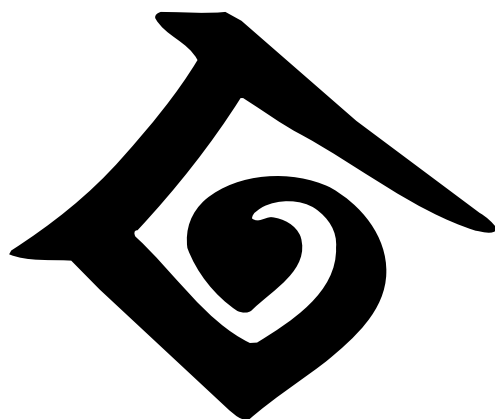


**TÝDEN
KŘEŠŤANSKÉHO
DOMOVA**



6.–13. 2. 2010

ZÁKLADY A STAVBA MANŽELSTVÍ

1. ÚVOD

Během dětského programu v jednom sboru vedla děti a dělala jim náповědu usměvavá, asi pětatřicetiletá žena. Dobře jsem viděl na jejího manžela sedícího mezi posluchači. S úsměvem sledoval vystoupení svých dvou dětí, ale mne zvláště upoutal pohled, jakým se většinu času díval na svoji manželku. Byl to pohled obdivu, radosti, spokojenosti a štěstí. Během přestávky jsem se mu o tom zmínil a on objal svoji ženu a se šťastným úsměvem mi řekl, že se i po patnácti letech manželství milují a jsou velmi šťastní.

Když jsem později pomáhal manželům řešit manželské krize, vzpomněl jsem si na onen šťastný pár a kladl jsem si otázky: *Proč se mnoha lidem podaří vytvořit pevný a obohacující vztah, který nerozbitně žádná manželská krize? Jaké vlastnosti, povahové rysy a jednání spoluvytvářejí vztahy mužů a žen? Jaké zděděné či získané faktory naopak zásadním způsobem přispívají k rozpadu manželství? Co mohou a co by měli manželé dělat pro zkvalitnění svého vztahu?* Na téma manželství, rodiny a výchovy nebylo nikdy k dispozici tolik populárních knih a odborných pojednání jako v současné době. Paradoxní je, že se (v civilizovaných zemích) nikdy nerozpadalo tolik manželství jako nyní. V roce 2008 bylo v České republice **rozvedeno** 49,6% manželství a ve Slovenské republice rozvodovost překročila dokonce padesátiprocentní hranici.

Tento problém se však jako přílivová vlna přelil nepřipravenou církví a my se pouze překvapeně ptáme, jak je to možné. Jestliže se církev mezi lety 1970 až 1980 chlubil, že na třicet rozvodů „ve světě“ připadne pouze jeden v církvi, pak v dnešní době církev tento rozdíl smazaly. V roce 1999 se v USA rozvedlo 21% katolíků a luteránů, 25% manželství z dalších protestantských církví, a dokonce 34% baptistů. S lítostí musím říci, že nefungující, narušená a rozvedená manželství začínají být vážným problémem i u nás. Navzdory tomu, že naše církev klade ve své věrouce obrovský důraz na manželství a rodinu a vydává na toto téma velké

množství zajímavých knih, zaznamenali jsme již 26% rozvedených párů.

Tento jev vynikne, když si za těmito čísly představíme problémy a osudy jednotlivých lidí. Během traumatizujících hádek, napětí a následného rozvodu prožili dospělí bolest zavržení, odmítnutí, citové zranění a nakonec osamělost – a statisícům, ba celým milionům dětí v různých zemích se rozpadl domov, který jim poskytoval psychické a emocionální bezpečí. Rozpadem rodiny děti ztratily jednoho z rodičů. Častokrát hledají příčinu tohoto jevu v sobě a obviňují samy sebe. Tato tragédie pak nějakým způsobem poznamená jejich životy a budou se dívat na svět a na život s mnohem větší nedůvěrou. A nejspitnější je, že až jednou nastanou v jejich manželství vážné problémy, děti z rozvedených rodin vidí v rozvodu daleko častěji „přijatelné řešení“.

Mezi hlavní příčiny rozvodů majoritní společnosti patří alkoholismus, zneužívání a násilí, nevěra, nedostatečná komunikace mezi partnery, málo společně stráveného času a špatný vliv médií. Při pohledu na stoupající rozvodovost v církvi je nutné se ptát: *Jaké faktory tvoří hlavní příčiny rozvodů věřících lidí? Jak je možné, že ani biblické principy, rady Božího slova a prostředí církve nejsou schopny vyvážit vlivy a příklad okolního světa na věřící rodiny? Proč zmizely ideály církve založené na Božím slovu? Jak je možné, že se v oblasti křesťanských manželství víc neprojevuje Boží proměňující moc? A na druhé straně – v čem spočívá tajemství mnoha šťastných a zdravých manželství v církvi?*

Odpovědi na tyto otázky budeme hledat v letošní sérii přednášek s názvem *Základy a stavba manželství*. Budeme se zabývat širokým tématem vztahů, které mají klíčový význam pro manželství. Začneme přemýšlením o tom, jak příklad rodičů formuje budoucí pojetí základů manželství u jejich dětí. Budeme pokračovat pohledem do vlastního hříšného srdce, zázrakem jeho proměny v Kristu a schopností obráceného člověka navazovat kvalitní, dávající, obohacující vztah, který je klíčovým základem manželství.

J. Hrdinka

Milí bratři a sestry, dostáváte do rukou materiál k příležitosti světového týdne Křesťanského domova CASD a Národního týdne manželství. Je možné jej použít v daném týdnu nebo jako materiál pro pravidelná setkání KD v následujících měsících. Jako autoři vám společně s bratrem Josefem Hrdinkou přejeme hodnotné zamýšlení nad ústředním tématem celého týdne, kterým je naše lidské „já“.

*Za oddělení křesťanského domova
Č-S unie CASD
Aleš Zástěra*

2. KDE TO ZAČÍNÁ: ONI A JÁ

J. Hrdinka

„Toto jsou přikázání..., kterým vás Hospodin, váš Bůh, přikázal vyučovat... abys bedlivě dbal na všechna jeho nařízení... , která ti udílím, ty i syn tvůj i vnuk, po všechny dny života svého, abys byl dlouho živ... A tato slova, která ti dnes přikazují, budeš mít v srdci. Budeš je vštěpovat svým synům...“ (5 Moj 6,1-7)

*Ty nejcennější hodnoty, které rodiče předávají
svým dětem, nejsou vzdělání,
postavení ve společnosti nebo majetek,
ale láskyplné vztahy k Bohu, k druhým lidem
a zvláště k partnerovi, které se učí nápodobou.*

Po jednom z nedávných masakrů na střední škole, kdy student zastřelil více než deset spolužáků a učitele, se rozhořel spor mezi médií, veřejnosti a dvěma tábory psychologů. Jedni tvrdili, že velkou vinu za nárůst agresivity mladistvých nesou média, která veřejnost sytí filmy plnými násilí. Druhá skupina psychologů tvrdila, že sledování násilí v médiích nemá na agresivitu dětí prakticky žádný negativní vliv. Takové filmy podle nich jen „ventilují agresivitu“, avšak neposkytují dětem návod. Většina veřejnosti spolu s mnoha odborníky se

však domnívají, že sledování násilí v médiích „plodí násilí“ dětí i dospělých. Obzvláště děti se sledováním násilného řešení „virtuálních problémů“ učí, že násilí je jedním z možných řešení. A pokud děti vidí neslušnost, hrubé a násilné jednání i ve společnosti, pak není divu, že ve školách bují šikana a frustrované děti se občas mstí společnosti neuvěřitelně krutým způsobem. To nám odhaluje jeden z nejučinějších způsobů, jakým se děti učí.

FORMY DĚTSKÉHO UČENÍ

Pedagogové a psychologové definovali několik způsobů, jakými se lidé (a zvláště děti) učí novým věcem. Děti v nejranějším věku se učí tzv. senzomotorickou formou, to znamená, že se učí předně pozorováním, chápáním poznatků a souvislostí a opakováním určitých aktivit, které nazýváme cvičením. Pozdější fáze, tzv. kognitivní, zahrnuje učení pomocí „znakového systému“ jazyka. Používáním slovních symbolů se děti učí novým vědomostem a současně s nimi abstraktně pracovat. Avšak jeden z nejdůležitějších způsobů sociálního učení je „modelové učení“, tedy nápodoba. Dítě přejímá hodnoty a formy chování, které vidí u vybraného modelu – u sledovaného člověka. Děti a mladí lidé mají potřebu napodobovat chování lidí ve svém okolí, protože jim to usnadňuje porozumět hodnotám, vztahům a způsobům chování ve společnosti. Malé děti napodobují vzory lidí v bezprostředním okolí, zatímco ty větší si již svoje vzory začínají vybírat. Pokud rodiče nebo společnost neupoutají děti dobrými vzory, častokrát si mladí lidé volí negativní privilegované vzory z médií či z party.

Dá se říci, že jedním z nejdůležitějších faktorů, které určují, zda bude budoucí manželství dětí úspěšné a šťastné, je to, nakolik láskyplné, neutrální nebo nepřátelské jsou vzájemné vztahy jejich rodičů.

Většina rodičů se snaží dávat svým dětem „to nejlepší“. Proto dbají na jejich zdravou výživu a hygienu, vedou je k tomu, aby se „dobře učily“ a zajistily si v budoucnosti dobré povolání, úspěch a peníze. Dnes je moderní posílat děti do nejrůznějších kroužků a učit je několika cizím jazykům. To proto, že je v sázce úspěch jejich dětí! Rodiče se častokrát snaží

nahradiť dětem nedostatek zájmu a času, který jim věnují, tím, že jim kupují značkové oblečení, kvalitní sportovní vybavení a hradí různé sportovní aktivity. Snaží se je dostat na kvalitní školy a později na univerzity. Určitě to dělají v jejich zájmu, ale častokrát si neuvědomují, že oněmi nejcennějšími hodnotami, které dětem předávají, nejsou tyto zmiňované věci. Tím podstatným, co mohou svým dětem předat, je jejich láska, čas, zájem a zvláště příklad rodičů. Nejdůležitějším vzorem pro děti jsou jejich rodiče a lidé v bezprostředním okolí. Děti bezděky kopírují způsoby myšlení svých rodičů, jejich jednání a hodnoty, formu vyjadřování (nebo nevyjadřování) ocenění, jejich tabu a obavy, formu komunikace, řešení konfliktů a zvláště formu a hloubku jejich vztahů. Jedním z nejdůležitějších faktorů, které určují, zda bude budoucí manželství dětí úspěšné a šťastné, je to, nakolik láskyplné, neutrální nebo nepřátelské jsou vzájemné vztahy jejich rodičů. Děti velmi citlivě vnímají, jaké vztahy panují mezi jejich rodiči, a postupně je přebírají jako „normu“ svých budoucích vztahů. Jednou se budou ve svém manželství chovat ke svým partnerům podobně, jako se k sobě chovali jejich rodiče. Můžeme tedy říci, že „předmanželská výchova“ budoucích manželů začíná už v dětství, a to ve vlastní rodině.

PROJEKCE RODIČŮ NA BOHA

Nejcennějšími hodnotami, které rodiče předávají svým dětem, nejsou vzdělání, postavení ve společnosti nebo majetek, ale láskyplný vztah k Bohu, k druhým lidem a k partnerovi, jenž se učí nápodobou. Kdybychom měli určit pořadí důležitosti vztahů, jimž se děti učí, pak by měl být v raném dětství na prvním místě vzájemný vztah rodičů. Malé děti ještě dlouhou dobu nechápou „duchovní rozměr“ Boha. Nejdůležitější příkázání „milovat Boha z celého srdce“ děti vnímají průzorem vztahu svých rodičů. Boží jednání a jeho povahu si odvozují z povahy a jednání rodičů! Pokud jsou rodiče laskaví, dobří, ohleduplní a projevují si opravdovou úctu a lásku, pak takového děti vidí Boha. Nebudou mít později problém hluboce osobně uvěřit v Boha, který je dobrý a laskavý. Nebudou se obávat svěřit celý svůj život do jeho péče a vedení a budou mít velkou šanci prožívat živé a dynamické křesťanství a sloužit

druhým lidem. A naopak – pokud se k sobě rodiče chovají hrubě, hádají se, neprojevují vůči sobě úctu a degradují jeden druhého, děti si vytvoří podobný obraz i o Bohu. Je možné, že si během pozdějších let negativní názor o Bohu poupraví, ale jejich obraz Boha bude většinou rozpačitý a jejich zápas o pozitivní křesťanství mnohem větší.

Děti jsou daleko více „produktem“ vlastní rodiny a vztahů, které v ní vládly, než si to rodiče i děti uvědomují a připouštějí.

Psychologové zabývající se vývojem lidské osobnosti vypracovali v průběhu let celou řadu „teorií osobnosti“. Snažili se objevit a definovat všechny významné faktory formující lidskou povahu a jednání. Zatímco Sigmund Freud byl přesvědčen, že je to dědičnost a vliv podvědomí, Alfred Adler měl za to, že je to sourozenecké pořadí a boj o moc, který vládne v rodině. Karen Horneyová zdůraznila, že zásadním činitelem pro vývoj jedince jsou vztahy s blízkými lidmi, a Erich Fromm vnímal, že je to lidská jedinečná schopnost rozhodovat se a usilovat o naplnění života. Filozof Soren Kierkegaard tvrdil, že nejdůležitější je vědomí vlastní existence a svoboda rozhodování. Kurt Lewin naproti tomu zastával názor, že se „stáváme tím“, na co soustředíme svoji pozornost. Další teoretik Carl Rogers zdůrazňoval význam lidského „já“, které se musí v životě realizovat, Abraham Maslow vyzvedl důležitost naplňování všech důležitých potřeb a Viktor Frankl považoval za nejvyšší potřebu lidského života „smysl v životě“. Všechny tyto faktory určitě spolupůsobí při tvorbě lidské identity a osobnosti, avšak hlavním zůstává vliv nejbližší rodiny v raném dětství.

Odborníci se rozcházejí v názoru, ve kterém věku jsou „hotové základní rysy osobnosti“. Někteří tvrdí, že je to v pěti letech, jiní v osmi letech a další ve dvanácti. I Bible naznačuje, že věkem „vstupu do dospělosti“ bylo dvanáct let (v zemích Orientu dosahovali dvanáctiletí chlapci i děvčata hranici dospělosti). Ve skutečnosti není důležité, kdy děti ukončí tvorbu základních rysů své osobnosti, ale je nutné vědět, že klíčové rysy své osobnosti získají ve vlastní rodině a že pouze láskyplné prostředí umožňuje zdravý osobnostní růst.

Ještě během válečných let (v roce 1943) uveřejnil psycholog Abraham Maslow výsledky svého výzkumu lidských potřeb. Na základě zkoumání zjistil, že pokud má člověk zdravě rozvinout svoji osobnost, musí prostředí, v němž žije, naplňovat všechny jeho důležité potřeby. Nejdříve musí být naplněny základní fyziologické potřeby, jako je pití, jídlo a teplo. Dále člověk potřebuje jistotu bezpečí (své rodiny). A zde vzniká otázka: *Jak mají vyrůstat psychicky zdraví lidé v rodinách, které se rozpadly?* Děti nutně potřebují „jistotu a bezpečí“ domova, rodiny, manželství jejich rodičů. Teprve pak jsou schopny přijímat naplňování „vyšších potřeb“, jako je „nepodmíněná láska“, „seberealizace“ a „uznání spojené se sebepojetím“. Nejvyšší potřebou je nalezení smyslu života v Bohu – a tuto potřebu jim mohou zprostředkovat milující rodiče, kteří věří v Boha a považují ho za dobrého Otce.

VZTAH DÍTĚTE A MATKY JE KLÍČOVÝ

Většina lidí neví, jak důležitý je pro rozvoj zdravé osobnosti vztah matky k dítěti v nejranějším věku. Matka, s níž má dítě už v okamžiku narození několikaměsíční tělesné i citové pouto, je bytostí, která dítěti poskytuje základní tělesné a emocionální potřeby, ale také mu zprostředkovává kontakt se světem. V prvních dnech, týdnech a měsících života je přítomnost a vztah matky důležitější než přítomnost otce. Zčásti je to dáno tím, že ženy děti kojí a při kojení se udržuje a prohlubuje jejich citové pouto. Zdá se, že různé problémy velké části dnešních dětí, jako neukázněnost, hyperaktivita, agresivita, krutost a další, jsou důsledkem narušení prvotních vztahů mezi matkou a dítětem. I Písmo naznačuje, jak matky položily základ zdravé osobnosti svou přítomností a vztahem. Mojižše během prvních let vychovávala jeho matka a položila základ jeho povahy a vztahů. Podobně měla matka proroka Samuela jen několik let na tvorbu jeho povahy, než ho světila veleknězi Élimu. Stejně pozitivní vliv měla Marie na výchovu Ježíše Krista.

Ve srovnání se zvířaty je dítě mnohem déle a více závislé na rodinném prostředí. Má to svůj význam, protože vývoj lidské povahy a základních vztahů je velice složitý proces, který nelze realizovat v krátké době. I matka potřebuje určitý čas, aby si vytvořila

hluboký vztah k dítěti, který mu pak poskytne nejlepší podmínky k rozvoji. Vztah dítěte a matky, později obohacený vztahem k otci, je prvním partnerským vztahem, který určitým způsobem ovlivní budoucí partnerské vztahy dítěte. Dítě si na základě vztahu matky vštěpuje do své mysli nejen její obraz, ale i obraz sama sebe – svého pozitivního nebo negativního sebepojetí. S přibývajícím věkem se mění rovněž forma vztahu mezi dítětem a rodiči. Dítě potřebuje stále více svobody, která přináší samostatnost a odpovědnost. Moudří rodiče nechápou růst a odpoutávání dítěte jako zradu jejich lásky, nýbrž jako jeho zdravý vývoj. Tragédií řady rodičů i dětí je, když matka nebo otec udržuje dítě v závislosti a neumožní mu samostatný vývoj. Takové děti cítí, že osamostatňováním ztrácejí lásku své matky, a proto rezignují na vlastní vývoj. Pokud trend připoutání dítěte k matce nebo k otci přetrvává i během dospívání, vyroste z něj osobnostně nezralý jedinec závislý na rodičích, jenž není schopen navázat plný a rovnocenný vztah s budoucím partnerem. „Velké nedospělé děti“ se tak stávají nesvobodnými partnery a přivádějí na svět potomky, které nejsou schopni zdravě vychovávat.

Badatelé se v poslední době zaměřili na výzkum „citové deprivace“, která je dalším problémem mnoha dnešních dětí. Pokud byla z nějakého důvodu v raném dětství narušena citová vazba mezi dítětem a matkou anebo dítě prožilo nějaké „duševní poranění“, prožívá dítě „citovou deprivaci“. Při jednom pokusu byly nafilmovány reakce ročních dětí poté, co z místnosti plné hraček odešel rodič a vrátil se za tři minuty. Dítě, které má jistou vazbu na rodiče, se po chvíli nechá uklidnit. Dítě s nejistou vazbou na rodiče (například po rozvodu) si nedokáže hrát a z rodiče nespustí oči. A poslední se brání odchodu rodičů a nedá se uklidnit ani po jeho příchodu. Každé vážné narušení vztahu rodičů a rodičů k dítěti přináší negativní důsledky na emocionální vývoj dětí a na rozvoj jejich osobnosti. Ve skutečnosti nejde plně popsat tragické dopady rozvodů na osobnostní vývoj dětí jako budoucích rodičů. Je smutné, že ani všechny děti v církvi nemohou vyrůstat v prostředí bezpečí a lásky.

Díky Bohu, našťastí žije ve světě a v církvi mnoho úspěšných a šťastných manželství (stále více

i druhých manželství), která pro své potomky vytvářejí bezpečné a jisté prostředí a stávají se pro ně vzorem hodným následování. Je také dobře, že se otázkou výchovy dětí a kvalitou manželství a rodiny zabývá církev. Manželství, rodina a výchova dětí jsou významnými tématy Písma. Pán Bůh vytvořil jedinečný model lidského života: člověk se stává zralým člověkem v prostředí své vlastní rodiny a později v prostředí církve. Kvalitní manželství vytvářejí osobnostně zralí a odpovědní jedinci nebo lidé otevření pro změny a odpovědnost. Těmto lidem Pán Bůh nabízí své vedení, rady a praktickou pomoc, protože i on nás miluje jako své vlastní děti.

DOPORUČENÉ ČTENÍ:

Príslovi 31; kniha Adventistický domov od E. Whiteové, kapitoly 28, 29, 30 a 31; kniha Schopnost milovat od Frize Riemana, str. 11–35.

3. STÁLE NENASYTNÉ „JÁ“: JÁ SÁM

J. Hrdinka

„A v srdci sis říkal: (Já) Vystoupím na nebesa, (já) vyvýším svůj trůn nad Boží hvězdy, (já) zasednu na Hoře setkávání na nejzazším Severu. (Já) Vystoupím na posvátná návrší oblaků, (já) s Nejvyšším se budu měřit.‘ Ted’ jsi svržen do podsvětí, do nejhlubší jámy!“ (Izai 14,13-15)

V minulých přednáškách jsme si řekli, že na osobnost člověka a na jeho pozdější vztahy v manželství má vliv dědičnost, rané vztahy s matkou a otcem, příklad rodičů a také prostředí, v němž žije (církev, škola i společnost). Kvalitní vztahy a dobrý příklad rodičů jsou nezastupitelné. Avšak lidský život není vůbec jednoduchý. Většina lidí si neuvědomuje, že osobnost každého člověka na světě bez výjimky ovlivňuje jeden činitel – ať ho uznávají, nebo nikoliv. Je známý už celá tisíciletí, dávno před objevem psychologie. Popisovali ho filozofové, teologové

a v poslední době ho znovu objevují i moderní pedagogové a psychologové.

Spisovatel Stefan Zweig parafrázoval výroky zakladatele soudobé psychologie, Sigmunda Freuda, o lidech dnešní civilizované doby: „*Náš každodenní svět vůbec nepatří do své vznešenosti bdělé vůli a uvážujícímu rozumu, jak se mylně domníváme, nýbrž záblesky skutečných rozhodnutí vystřelují z onoho temného mraku, z hlubin světa pudů. Tam dole žije smíseno to, co je vědomé sféře odděleno průhlednými hranicemi prostoru a času, zapomenutá přání z dětství, strach a hrůza při bdělých smyslech dávno zapomenutí. Náhle vyšlou po nervovém vedení své žádosti a touhy nejen vlastní minulosti, ale i pokolení již zpráchnivělých našich barbarských předků, která se tam proplétají do kořenů našeho bytí... Nám samým nevědomé, bydlí tam ve stínu ono prastaré JÁ, o němž naše civilizované já už neví nebo vědět nechce; náhle se však napřímí a prorazí tenkými vrstvami kultury...*“ (Zweig, Léčení duchem, str. 231). Freud se zmiňuje o skutečnosti, že v hloubi lidské bytosti dřímou nezkrotné primitivní pudy, které občas převzou vládu nad lidskou bytostí. Nedokáží je přemoci ani lidská poznání, ani síla vůle. Téměř všichni lidé znají okamžiky, kdy podlehnou různým pokušením a chovají se tak, jak by se „za normálních okolností“ nechovali. Právě tato selhání v náladách, v sebeovládání, v urážlivé komunikaci, uzavřenosti jednoho před druhým, ve snaze od druhého pouze brát, neúctou k jedinečnosti a odlišností druhého, otevřenou či skrytou manipulací nebo neschopností odpouštět chyby druhým bývají hlavními příčinami manželských problémů. Toto „vystřelování primitivních pudů“ vytváří v rodinách a mezi manžely největší a nepřekonatelné bariéry. Freud se domníval, že lidem pomůže tyto skryté vytěsňené problémy a touhy vyjevit pomocí psychoanalýzy a terapeuti se s nimi snadno vypořádají.

LIDSKÁ HŘÍŠNÁ PŘIROZENOST

Žádný jiný autor nedokázal vystihnout problém podstaty lidského chování lépe než Pán Bůh v Písmu. Když Bůh stvořil člověka, daroval mu bezhříšnou a dokonalou přirozenost, z níž měla vyrůstat jeho povaha. Základním motivem lidského myšle-

ní a jednání měla být dobrota, láska a bezhříšnost. Avšak k zásadnímu zlomu ve směřování vývoje lidské povahy došlo v okamžiku, kdy se lidé dopustili prvního hříchu. Jeho důsledky byly tragické: hřích vedl k degeneraci přírody („bude ti ploidit trní a bodláčí“). Narušení vztahu mezi Bohem a člověkem vedlo k vyhnání lidí z ráje a k jejich stárnutí a smrti. Hřích narušil vztah mezi mužem a ženou („budeš dychtit po svém muži, ale on nad tebou bude vládnout“). Avšak nejhorší dopad měl hřích na samotnou neviditelnou podstatu lidské bytosti, v níž leží zdroj lidského myšlení a veškerého jednání. Bezhříšnou lidskou přirozenost změnil na hříšnou.

Nejhorší dopad měl hřích na samotnou neviditelnou podstatu lidské bytosti, v níž leží zdroj lidského myšlení a veškerého jednání. Bezhříšnou lidskou přirozenost změnil na hříšnou. Základním motivem lidského myšlení a jednání se stala sebestřednost, sobectví a hřích.

Základním motivem lidského myšlení a jednání se stala sebestřednost, sobectví a hřích. Hřích jako základní motiv lidského života se zabudoval do lidské DNA, stal se skutečnou přirozeností všech lidí, kteří se na svět narodili. Bez výjimky. V celých dlouhých dějinách se nenarodil ani jeden člověk, který by nebyl postižen touto „pandemickou nákazou“ hříchu. Zde leží tajemství toho, že všichni lidé musí ve svém životě zápasit s hříšnými impulzy vycházejícími z vlastního nitra. Většina východních náboženství se pokouší lidi přesvědčit, že uvnitř svého nitra mohou najít Boha a dokonalost. Skutečnost je však zcela jiná: „V každé sekundě, při každém slovu, které proneseme, při každém činu, který uskutečňujeme, musíme nevědomá hnutí potlačovat nebo ještě spíše zatlačit zpět; naše etické nebo civilizační čtení se musí nepřetržitě bránit proti barbarickému chtíči pudů. A tak se celý náš duševní život rýsuje jako nepřetržitý, vznešený, nikdy nekončící zápas mezi vědomým a nevědomým chtěním, mezi odpovědným činem a neodpovědností našich pudů.“ (Zweig, Léčení duchem, 231).

Tuto pravdu vyjádřili jinými slovy již před staletími autoři Bible. „Nejúskočnější ze všeho je srdce

a nevyčísitelné. Kdopak je zná?“ (Jer 17,9) „Jak je psáno: Nikdo není spravedlivý, není ani jeden, nikdo není rozumný, není, kdo by hledal Boha; všichni se odchýlili, všichni propadli zvrácenosti, není, kdo by činil dobro, není ani jeden. Není totiž rozdíl: všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy.“ (Řím 3,10-12, 22-23) Slova „Není totiž rozdíl: všichni zhřešili“ se nečtou dobře. Někdy si lidé „z dobrých křesťanských rodin“ nebo „silné vůle a pevného charakteru“ myslí, že problém hříchu už víceméně „zvládli“. Že už ty prvotní etapy zápasu se svojí hříšnou přirozeností „mají za sebou“. Proto nás tak zneklidňuje to, co napsal Pavel v listu do Říma: „Nepoznávám se ve svých skutcích; vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to, co nenávídím. Jestliže však to, co dělám, je proti mé vůli, pak souhlasím se zákonem a uznávám, že je dobrý. Pak to vlastně nejsem já, kdo jedná špatně, ale hřích, který je ve mně. Víím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro. Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci. Jestliže však činím to, co nechci, nedělám to já, ale hřích, který ve mně přebývá.“ (Řím 7,15-20) Apoštol Pavel popisuje vlastní zkušenost s niternými impulzy jako velmi čestný, vzdělaný muž velkého poznání a silné vůle. A jestli mu jeho hříšná přirozenost narušovala osobnostní růst a životní úkol kazatele a evangelizaci, pak nám dokáže narušovat vzájemné soužití v manželství a v rodinách.

HŘÍCH JE SKUTEČNÝM HANDICAPEM

Před několika lety jsem navštívil zajímavá místa. Malebné vesnice uprostřed hustého tropického pralesa s velkými stromy a bujnou vegetací. Nikdy bych nevěřil tomu, co mi řekli místní obyvatelé. Na konci druhé světové války, když Američané bojovali za osvobození tohoto souostroví, boje naprosto zničily místní přírodu. Zápalné bomby a plamenomety spálily prales, dělostřelecké bombardování zhyzdilo krajinu, která byla poseta vraky vojenských aut a tanků. Během šedesáti let po válce příroda spolu s lidmi zacelila rány, vyrostly nové vesnice a hustý deštný prales. Příroda má nesmírnou schopnost regenerace – podobně jako člověk.

Žasnu nad životaschopností a schopností duševní regenerace u lidí. Kolik dětí utrpělo v dětství

hluboké citové rány od svých nejbližších, kteří je týrali, neprojevovali jim pozitivní city, ubíjeli jejich sebepojetí, zneužívali je nebo se jich zřekli a dali je do ústavní péče. Přesto se mnoho takto postižených dětí snažilo se všemi handicapy vyrovnat. Navzdory nepříznivým okolnostem z nich vyrostly zralé osobnosti a vytvořily si fungující rodinné vztahy srovnatelné s lidmi, kteří nebyli podobně znevýhodněni. Tento fakt by nás však neměl vést k přesvědčení, že na kvalitních vztazích, láskyplném prostředí pro děti a nejlepších výchovných metodách nezáleží. Dobré citové zázemí a vřelé vztahy jsou nejlepším „podhoubím“ pro vývoj zralých lidských osobností. Proto by se měli rodiče snažit vytvářet co nejlepší prostředí jak pro sebe, tak pro své děti.

Na druhé straně se častokrát setkáváme s lidmi, kteří vyrůstali obklopeni milující rodinou, měli všeho nadbytek, dostalo se jim dobré výchovy i vzdělání, a přece ve vlastní rodině „ztroskotali“. Projevili tak zásadní charakterové nedostatky a jednali tak negativně, že se život s nimi stal pro nejbližší utrpením. Možná se snažili žít co nejlepším životem, ale nepočítali s tím, že „síly hříšné přirozenosti pod povrchem našich hraných rolí“ jsou mocnější než naučené návyky. Během manželského poradenství jsem poznal mnoho čestných lidí, kteří se v manželství a rodině snažili žít co nejlépe. Pronásledovala je však jejich hříšná přirozenost, a přestože se snažili odolat pokušení panovačnosti, výbuchů hněvu, sebestřednosti nebo nevěry, nedokázali ve vlastní síle zvítězit. Připadali si jako myš nebo křeček, kteří běhají v kleci stále dokola, aniž by se dostali někam dál. Tak, jak to vyjádřil apoštol Pavel: „*Jestliže však to, co dělám, je proti mé vůli, pak... to vlastně nejsem já, kdo jedná špatně, ale hřích, který je ve mně.*“ Toto by měl být jeden ze základních poznatků našich životů.

Zdá se, že největším handicapem lidí není dostatek či nedostatek základních životních potřeb v rodině, kvalitní nebo špatné výchovné metody, citové naplnění nebo dokonce příklad rodičů či lidí v církvi. To všechno jsou důležité faktory pro tvorbu lidské povahy a základních životních hodnot a návyků. Avšak každý, komu nejde pouze o vnější formy chování, nýbrž o tu nehlubší motivaci manželských vztahů, o získání a prožívání

Boží lásky bez podmínek, lásky agapé, musí usilovat o zlomení moci hříšné lidské podstaty. Tento zázrak dokáže uskutečnit pouze Pán Bůh. Pokud si plně neuvědomíme, že naše hříšná přirozenost je největší překážkou osobního růstu a vztahů, a pokud nedovolíme Bohu, aby zázrakem znovuzrození nezlomil moc hříchu, budeme marně usilovat o kvalitní povahu a vztahy.

Pokud si plně neuvědomíme, že naše hříšná přirozenost je největší překážkou osobního růstu a vztahů, a pokud nedovolíme Bohu, aby zázrakem znovuzrození nezlomil moc hříchu, budeme marně usilovat o kvalitní povahu a vztahy.

PŘÍZNÁNÍ VLASTNÍ BEZMOCNOSTI

V mnoha populárních knihách, na internetu a také v řadě kurzů můžeme získat rady typu „Jak rychle zvládnout...“, „Ve dvaceti snadných lekcích...“. Žijeme v době zkratk. Lidé nemají dost času na čtení knih, na sledování dlouhých proslovů v televizi ani na pěstování vztahů. Chceme všechno pokud možno rychle a v kondenzované formě. Tento trend se dostal také do oblasti náboženské víry, do mezilidských vztahů i do řešení našich problémů. Protože je časově náročné podstupovat dlouhou cestu přirozeného vývoje a růstu, hledáme zkratky. Zkratky v růstu, ale i zkratky při řešení různých situací. Manželé například prožívají dlouhodobou krizi, která se projevuje ochladnutím vztahů a intimitity, nedostatečnou komunikací, netrpělivostí, předsudky, rozdílností hodnot a životních cílů. Když krize překročí jejich schopnost řešit ji, přicházejí za kazatelem nebo manželským poradcem a žádají rychlé a snadné řešení. Byli by nejraději, kdyby dostali „nějakou stručnou, účinnou“ radu nebo knihu, po jejíž aplikaci by problémy zmizely. Avšak takové návody ve skutečnosti neexistují. Cesta změn v životě je vždycky cestou poctivého hledání a namáhavého úsilí. Při budování lidského charakteru a kvalitního manželského vztahu neexistují žádné zkratky.

Je škoda, že mladí lidé jdou během seznámení a etapy zamilovanosti také často zkratkami. Vynechávají etapy postupného poznávání se, prizpůsob-

bování se a růstu jejich lásky. Ve světě je „normální“, když se k sobě brzy nastěhují a žijí i sexuálně. Přeskakují přirozené etapy vztahového a povahového růstu, které později v jejich společném životě chybí. Je smutné, že na tomto plytkém základu zkratek je založeno i mnoho manželství „věřících lidí“.

Nejlepší službu pro rozvoj své povahy a pro budování manželského vztahu uděláme tím, že přijdeme k Bohu a čestně mu vyznáme svoji bezmocnost vyplývající z hříšné lidské přirozenosti. Hříšnou přirozenost nedokážeme změnit sami – podobně jako člověk nemůže změnit barvu své kůže: „*Může snad Kúšijec změnit svou kůži? Či levhart svou skvrnitost? Jak vy byste mohli jednat dobře, když jste se naučili páchat zlo?*“ (Jer 13,3) Jestliže Boha pokorně a otevřeně požádáme o odpuštění hříchů, o změnu naší mysli a srdce, Bůh to učiní. „*Pokropím vás čistou vodou a budete očištěni... A dám vám nové srdce a do nitra vám vložím nového ducha.*“ (Ez 36,25-26) Největší bitvu s vlastním hříšným srdcem dokážeme vybojovat jedině na kolenou v Boží blízkosti. Inspirovaná pisatelka E. Whiteová napsala: „*Bůh nám slíbil: ‚Jestliže mne budete hledat celým srdcem, vždy mne naleznete.‘ Jedině když odevzdáme své srdce Bohu úplně, bude nás moci proměnit, abychom se mu podobali... Bůh nás chce uzdravit a osvobodit. Aby toho dosáhl, musí nás úplně proměnit, abychom přijali nové zájmy a nové návyky... Zápas proti vlastnímu sobectví je největším zápasem, do jakého se člověk může zapojit.*“ (Cesta k vnitřnímu pokoji, str. 55)

Jestliže manželé berou a prožívají náboženskou víru a příslušnost k církvi pouze jako „náboženskou kulturu“, pak v jejich životě nemůže působit skutečná Boží moc!

Zdá se, že jednou z hlavních příčin rozpadu tolika „věřících“ rodin není jen kopírování modelu majoritní společnosti, ale spíše nedostatek opravdové víry, duchovnosti a vztahu k Pánu Bohu. Jestliže manželé berou a prožívají náboženskou víru a příslušnost k církvi pouze jako „náboženskou kulturu“, pak v jejich životě nemůže působit skutečná Boží moc! Pán Bůh může svoji proměňující moc použít jen v srdcích a v životech lidí, kteří ho o duchovní zázraky a růst žádají a stojí o ně. Do-

konce i psychologické výzkumy v různých církvích prokazují přímou závislost mezi kvalitou duchovního života a mírou rozvodovosti. Tam, kde hraje náboženská víra v životech lidí a rodin důležitou roli, je velmi účinným pojítkem mužů, žen a jejich dětí. Uvědomme si, že největší překážkou kvalitních manželských vztahů je naše hříšná přirozenost. Požádejme pokorně Boha o naši proměnu a dovolme mu, aby On budoval to, co my sami nedokážeme: naši povahu, manželské vztahy a výchovu našich dětí.

DOPORUČENÉ ČTENÍ:

(Řím 8. kapitola, kniha E. Whiteové Cesta k vnitřnímu pokoji [Cesta ke Kristu], kapitoly 1, 2 a 5)

4. ZMĚNY A RŮST: JÁ A KRISTUS

A. Zástěra

„On musí růst, já pak menšit se“ je známý výrok představující životní zaměření největšího božích proroka. Proroka, který nikdy neudělal žádný zážrak, nespáčil výsledky své práce a sloužil v jednoduchosti a chudobě. Vše, co vybudoval, předal Tomu, který je větší než on. Velikost Jana Křtitele ostře kontrastuje s malostí a pádem nepřítele spasení, jenž se řídil slovy „já musím růst, on pak menšit se“. Janova velikost nespočívá v obsahu jeho slov, ale v každodenní odevzdanosti Bohu. Jak rozdílná je jeho osobnost proti muži jménem Marcus Tullius Cicero, který se proslavil především svými slovy. Někdy se zdá, že helénské myšlení, představované především oduševněnými řečmi, ovlivnilo i náš křesťanský projev. Místo příkladného života, který má oslavovat našeho Mistra, se křesťanství často projevuje řečmi.

Když Jan Křtitel vyslovil své známé vyznání, určitě dobře věděl, co tím vlastně říká. Výrok se skládá ze dvou částí. O první je třeba usilovat a o druhou se není třeba starat, protože přichází sama. Křesťan

nemusí vyvíjet úsilí, aby se jeho sobecké já zmenšovalo, protože když odpovídá na volání svého Spasitele, roste k Bohu a získává zdravé sebevědomí. Jan vědomě obrací naši pozornost na Ježíše Krista slovem „On“. To je jediná cesta, jak růst. On, ne já. On dělá, ne my děláme. My ale samozřejmě nečinně nesedíme, protože usilujeme o společenství s Ním. Nebojujeme přímo proti hříchu, nýbrž bojujeme o přítomnost Spasitele v nás, který pak vítězí nad naším hříchem.

Výrok „On musí růst“ nám připomíná naléhavá slova: „Musíte se znovu zrodit.“ Růst v Kristu není nic jiného, než že On se musí rozmnožovat v nás. A menšiti se znamená mít nedostatek pro vlastní sebebestředný růst, mít nedostatek výživy pro vlastní povýšení. O tento nedostatek se však nemusíme starat, když Ježíš Kristus zaplní naše srdce. O skromnost, pokoru a nezištnost není třeba usilovat, protože ten, kdo o ni vědomě usiluje, se stane na svoji pokoru pyšný. A veškerá láska, služba a pokora, kterou si uvědomujeme, již není pravou láskou, službou a pokorou, nýbrž pouze ješitnou pýchou.

Toto všechno ale víme a dokážeme vysvětlovat teologickou pravdu o ospravedlnění Ježíšem Kristem prostřednictvím víry, i úsilí o spasení ze skutků. Vědět však neznamená žít. Jak snadno vystavujeme svoje já, hledáme chválu a omlouváme své jednání.

Nedávno jsem se pozdě dostavil na jednu schůzku. Při omluvě jsem dodal něco v tom smyslu, že toho mám hodně. Jindy, když kolega vyprávěl, co dobrého udělal, jsem musel upozornit, že jsem tam byl také – ačkoli jsem hrál pouze druhé housle. Večer na modlitbě, když jsem Bohu vyprávěl svá pochybení, jsem nezapomněl Pánu říci, že den byl těžký a málo jsem se vyspal. Co všechno tyto dovětky prozrazují? Snahu ospravedlnit se, upozornit na své zásluhy a nechotu vzít na sebe plně vlastní vinu. Vyjít s trochou slávy i před Bohem, přestože vím, že odpovědnost je na mé straně. Přitom bych si měl uvědomit, že všichni toho dnes mají hodně, jsou unavení a nedocházejí vždy uznání. Jak pravdivá jsou slova: „Nejpřevrácenější a nejlstivější je srdce člověka. Kdo mu může porozumět?“ Ani my se v sobě nevyznáme. Příliš suverénně hovoříme o tom, co jsme, na jaké výkony máme a na jaké zase ne. Teprve jednou, tvář v tvář našemu Pánu, poznáme, jací vlastně jsme. Až přijde Ten, kterého očeká-

váme, a celá země zmlkne, tehdy si všichni uvědomíme, že nikdo nemůže být spasen. I ti, kteří Boha hledali, pochopí, co vlastně znamená ospravedlnění od Ježíše Krista. Plně porozumí, jak je všechno naše myšlení a sliby poznamenané hříchem pýchy, nebo naopak hříchem podceňování se.

Jak destruktivně se povyšování a obhajování, ta prapříčina hříchu, projevuje tam, kde by měl být ráj na zemi. Rodina může být opravdovým nebem, nebo naopak peklem na zemi. Jak často stojí partneri při narušení vztahů proti sobě a vzájemně se obviňují! Tvrdí, že za vše může ten druhý. Jak často člověk v procesu sebeospravedlňování nevidí na druhém vůbec nic dobrého. A když je motivován, aby si vzpomněl také na něco hezkého, co s ním prožil, nechce a někdy ani není schopen vzpomenout si. Jak je smutné stát před tím, s nímž spojil život, vidět jeho bolest, toužit po znovuoobnovení vztahu a přitom, paralyzován vlastní ješitností, hledět studeně do jeho očí a pronášet slova, která zraňují adresáta i samotného autora. Jak složitý je hřích, že ho nikdo nedokáže rozplést. A jak obdivuhodný je náš Spasitel, který se ve hříchu vyzná, ale přitom se jím nikdy neznečistí. „Bídňý já člověk, kdo mě vysvobodí z tohoto těla hříchu.“

Jak vzácná je právě modlitba, na níž můžeme najít soulad s Bohem i s partnerem. Při ní se nemusím stydět a dívat se druhému do očí, ale mohu sklopit hlavu a vyhnout se jeho zklamanému i vyčítavému pohledu. Mohu vše předložit Bohu, před nímž slova obhajování váznou, a mohu být svědkem rozvážení mezi mnou, Bohem i mým bližním. Děkuji ti, Pane, za modlitbu a za poučení, že ty musíš růst a já pak menšit se.

5. VZTAHY: JÁ A TY = MY

J. Hrdinka

„Lépe dvěma než jednomu, mají dobrou mzdu ze svého pachtění. Upadne-li jeden, druhý jej zvedne. Běda samotnému, který upadne; pak nemá nikoho,

kdo by ho zvedl. Také leží-li dva pospolu, je jim teplo; jak se má však zahrát jeden? Přepadnou-li jednoho, postaví se proti nim oba.“ (Kaz 4,9-12)

ZÁZRAK VZTAHŮ

Hledám definici. Přemýšlím nad tím, jaký výraz by tu úžasnou skutečnost vystihl. Dva úplně cizí lidé, žena a muž, se setkají a jeden pohled, slovo nebo jiná interakce znamená, že se do sebe zamilují. Scházejí se, poznávají se a jednoho dne si řeknou, že spolu chtějí žít a založit si rodinu. Dva cizí lidé prožívají nejinakší vztah na tomto světě. Hledám výstižný výraz... Ano, už ho mám! Je to slovo *zázrak*.

Vztahy mezi lidmi jsou opravdovým zázrakem, který nesmírně obohacuje lidské životy. Ve skutečnosti ti dva lidé vytváření z ničeho nejcennější hodnotu. Bez vztahů by se lidský život nemohl ani předávat, ani rozvíjet. Existuje celá škála vztahů: navazujeme vztahy nahodilě a dočasné, záměrné a dlouhodobé, přátelské, za účelem spolupráce, kvůli pomoci druhému. Avšak mezi všemi vztahy zaujímají výsadní postavení jen dva: křesťanský vztah nepodmíněné lásky agapé a vztah manželský mezi ženou a mužem, který zahrnuje vztah rodičů k dětem.

Na vztahu není nejdůležitější forma či konstelace (skutečnost, že dva lidé uzavřeli manželství a žijí v jedné domácnosti). To, že lidé žijí v jedné domácnosti, neznamená, že se mají opravdu rádi. Kolika lidem, kteří si na počátku slíbili lásku a věrnost, se po určitém čase ze vztahu vytratila láska a vzájemná úcta a zůstala pouhá rutina a povinnost! Na vztahu je nejdůležitější jeho kvalita. Kvalita manželského vztahu má několik základních složek. Bez romantického prvku **zamilovanosti** a vzájemné **přitažlivosti** není manželský vztah úplný. Manželé si musí projevovat vzájemnou **úctu** a **respektovat** svoje osobnosti. Základem jejich vztahu musí být **láska bez podmínek**, která miluje partnera takového, jaký je – a přitom usiluje o jeho rozvoj. Avšak i milující lidé jsou chybující a potřebují odpuštění. **Odpuštění** v manželství znamená každodenní uzavření minulosti a nabídku nové šance. Zamilovanost, úctu, lásku a odpuštění si manželé musí vyjadřovat v **otevřené komunikaci**. Šťastné manželství, onen zázrak vztahu, nevzniká samovolně okamžikem, kdy se do

sebe dva mladí lidé zamilují. Je to výsledek dlouhého procesu a růstu. Většinou pozitivního, krásného a uspokojujícího – a občas také bolestného a trýznivého. Manželský vztah lásky se zpravidla rodí jako perla v bolesti. Stojí však za všechnu námahu, protože krásné manželství je jedním z největších zázraků, jaké se na planetě Zemi odehrávají.

LÁSKA BEZ PODMÍNEK

V pragmatickém světě založeném na konzumu a zisku vládnou ryze obchodní vztahy. Většinou se ptáme: *Kolik mě to bude stát a co z toho budu mít? Co mi dáš a jaký z toho (z tebe) budu mít užitek?* Pokud partner naplňuje moje představy a potřeby, přináší mi uspokojení, peníze či jiné materiální nebo nehmotné hodnoty, mám ho rád nebo ráda. Avšak jakmile mne omrzí, nenaplňuje má očekávání vzhledem k tomu, že je jiný, že onemocní, že zestárne, ztrácí pro mne hodnotu. Přestávám ho mít rád nebo ráda. S překvapením a smutkem jsem sledoval, jak snadno „odložili“ významní politici své partnerky jen proto, že zatoužili po atraktivnější ženě, která jim dodá „novou image“. Příklady mocných a elit táhnou. Není tedy divu, že se rozvádí polovina manželství a oba partneři mají své „vážné“ důvody.

Bůh, který stvořil člověka ke svému obrazu, nás učí zcela odlišným vztahům. Miluje nás, přestože jsme zhrěšili a odcizili jsme se mu. Miluje lidi, i když se o Boha nezajímají, anebo se dokonce proti němu staví. Základní koncept Boží nepodmíněné lásky vůči člověku načrtl Ježíš Nikodémovi: *„Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozemého dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný.“* (Jan 3,16) Bůh miloval svět. Dva naprosto protikladné světy. Na jedné straně stojí Bůh – absolutně nejvyšší, nejdokonalejší, Stvořitel vesmíru a světa, dárce života, svatá Bytost ve vesmíru, vůči níž je člověk jen nepatrným červíkem. Na druhé straně je svět – místo, kde se lidé vzbouřili proti Stvořiteli, zabředli do hříchu a špatností, vraždí se, nenávidí, zneužívají, rozvádějí. Svět je v některých okamžicích doslovným peklem. Bůh a svět. Dva nesmířitelné protiklady. A přece Bůh našel řešení, jak obnovit vztah mezi sebou a světem. *„Nebo tak Bůh miloval svět.“* Bůh MILOVAL. Jen láska dokáže

propojit dva tak morálně od sebe vzdálené světy. Bůh projevil svoji božskou vlastnost – lásku, která má zájem o nehodné a přijímá chybní a ztracené. Bůh prokázal lásku, která odpouští hříchy, která dává nové šance k nápravě. Lásku, která poslala Božího Syna na svět, aby na sebe vzal trest určený hříšníkům a aby zemřel na místě člověka. Bůh prokázal lásku, která si nekladla předchozí podmínky. Prokázal lásku, která nemá svůj zdroj na světě, ale v nebi. Bůh je jediným zdrojem lásky agapé, lásky bez podmínek.

Apoštol Pavel prožil hluboké zklamání ze strany sboru v Korintu. Věřící, které přivedl do sboru a pomohl jim v proměně života, se postavili proti němu. Pavel je mohl kárát, odmítnout nebo vyloučit. Avšak jako duchovně zralý křesťan, jenž ve svém životě prožil dotek Boží lásky, se rozhodl, že věřící z Korintu bude milovat. Lásku agapé je rozhodnutí srdce i vůle. V listu Korintským napsal epos o lásce, který hloubkou pochopení a vzletností vyjádření nikdy nikdo nepřekonal: *„Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon... A kdybych rozdal všecko, co mám, ano kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje. Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoli, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá. Láska nikdy nezanikne.“* (1 Kor 13,1-8) Apoštol Pavel pochopil a prožíval lásku, o níž psal: byl vůči Korintskými věřícím velmi trpělivý, jednal s nimi čestně, nehledal vlastní prospěch, nenechal se provokovat jejich útoky, nepočítal jim křivdy, které mu způsobily, a věřil jim.

Podobným způsobem by se měla projevovat stejná láska agapé v manželství a v rodině. Jako ve vztahu Ježíše Krista a církve: *„Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval.“* (Ef 5,25) Ježíš Kristus miloval lidi (církev) tak velice, že za ně položil svůj život. Podstatou lásky agapé je vědomý vztah, pro který se člověk rozhoduje. Lásku agapé je Božím darem a současně také projevem lidské vůle, je výsledkem

odpovědného rozhodování. Pán Bůh ji lidem nedává „bez jejich přičinění“. V manželství se musí každý den projevovat láska romantická, erotická, přátelská, soucitná. A zvlášť pak láska agapé, která je výsledkem nového rozhodnutí, která není závislá na odezvě z druhé strany. Jen láska, jež začíná každý den úplně od začátku, dokáže budovat onen zázrak vztahu.

Projevovat lásku agapé není v běžném každodenním životě, v němž se projevuje celé „dědictví“ naší výchovy, povahy a postojů, vůbec snadné. Vystávají rozdíly mezi ženou a mužem. Objevují se menší nebo velké životní výzvy a problémy. Naprosto odlišně vnímáme a chápeme realitu života a světa kolem nás. Obě strany se snaží prosadit svůj názor a vnímání reality. A přece – láska agapé se umí povznést nad osobní zájem, „nedá se vydráždit“, protože jí jde spíše o dobro toho, koho miluje.

I láska agapé v manželství má dvě základní složky: stránku emocionální (romantickou, sexuální) a stránku rozumovou, spojenou s vůlí. Lásku mezi mužem a ženou zahrnujeme sexuálně podbarvenou lásku, která budí emoce a vášně. To je důležitá složka lásky, která udržuje „zdravé napětí a touhu“. Avšak pokud bude manželská láska obsahovat jen tuto složku, pak se v průběhu stárnutí, během nemoci či úrazu tato složka umenšuje a mizí – a vztah umírá. Každodenně jsme svědky „úmrtí lásky“ mezi lidmi, které známe, obdivujeme a vážíme si jich. Bolí nás, že i v církvi „umírá“ tolik manželství. To proto, že láska těchto manželů obsahovala pouze onu tělesnou, erotickou složku, která sice vybudila emoce a zdála se romantická, avšak postrádala skutečný základ.

VZTAH JE ŽIVÝ ORGANISMUS

Vztah se podobá živému organismu, který se narodí nebo zasadí a potom dlouhou dobu roste. Skutečně hluboký a pevný vztah se nevytváří „zajiskřením a sympatiemi prvního pohledu“. Vytváří se teprve společným životem a péčí v dlouhém časovém horizontu. Zamilování je sice nádherné a vzrušující, ale mnoho mladých lidí se mylí, když je považuje za lásku. Zamilování je jen zárodečná forma lásky a vztahu. Vztah musí ze semínka sympatií teprve vyrůst – a jeho rozvoj závisí na

následné péči, protože bez ní dříve či později zahyne. Hlavními nástroji k budování a růstu vztahu je zájem, láska, komunikace a čas.

Aby mohl vztah dvou lidí v manželství zdravě růst k oboustranné spokojenosti a vzájemné lásce, musí splnit několik podmínek.

Předně musí vzniknout pouze mezi dvěma svéprávními, dospělými lidmi, kteří se mohou svobodně rozhodnout, zda do něj vstoupí, anebo ho odmítnou. Každý z manželů musí být osobností a musí mít dostatek osobní svobody. Jakákoli forma manipulace, přikazování, zakazování, žárlivosti nebo omezování svobody jednoho z partnerů blokuje rozvoj zdravého vztahu. Kvalitní vztah je takový, který si obě strany zvolily dobrovolně (a tato svobodná volba v sobě zahrnuje také možnost ze vztahu dobrovolně vystoupit).

Zdravý vztah přispívá k obohacení a růstu obou stran. Ve skutečnosti jde o změny obou partnerů, kteří na sebe berou dobrovolně závazek, že uspokojí a naplní jak své potřeby, tak potřeby svého partnera. Každý z partnerů přispívá také k osobnostnímu růstu toho druhého. To je skutečná podstata a cíl lásky. Avšak láska se ani kvůli takovému šlechetnému cíli, jakým je růst druhého, neuchýlí k nátlaku nebo manipulaci, protože láska a vztah se může rozvíjet pouze v prostředí svobody.

Zdravý vztah je založen na otevřené komunikaci, při níž obě strany s porozuměním a empatií navzájem sdílejí svůj vnitřní svět. Blízký vztah znamená intimitu a sdílení radostí, starostí, ale i selhání a obav. Sdílené starosti se zdají menší, proto lidé takové sdílení potřebují. Bojí se však sdílet svá selhání nebo obavy a strachy, protože se stávají zranitelní. Ve zdravém vztahu se lidé nemusí obávat zneužití informací, neboť společné sdílení naopak jejich vztah ještě utužuje.

Nenahraditelnou podmínkou kvalitního vztahu je vzájemná oddanost a věrnost. Vztah se může rozvíjet v prostředí naprosté důvěry, že mne druhá strana nezradí, že zůstane danému závazku věrná. Věrnost vztahu je v dnešní uvolněné době pro mnoho lidí nepřijatelná, protože myslí sobecky jen na vlastní štěstí, a ne na potřeby tohoto druhého.

Většina mladých lidí se domnívá, že základem šťastného manželství je *nalezení toho „správného“*

protějšku. Myslí si, že když najdou optimálně atraktivního, vzdělaného, finančně zabezpečeného partnera s dobrými povahovými rysy a schopnostmi, tak se jim manželství zaručeně vydaří. Zapominají však na to, že *stejně důležitou – anebo ještě důležitější podmínkou* šťastného manželství bude jejich pozdější oboustranné úsilí a oběti, které budou přinášet. Tedy uplatňování základních principů lásky, odpuštění, úcty, komunikace. Kdo věnuje budování svého manželství poctivé úsilí a kdo v této oblasti zakusí Boží vedení a pomoc, má větší šanci než ten, kdo se zaměří pouze na vyhledání „optimálního“ protějšku.

DOPORUČENÉ ČTENÍ:

(Ef 5,21-33; kniha Larryho Crabba Manželství je vztah, str. 106n)

6. NEBEZPEČÍ VE VZTAŽÍCH: MY A HŘÍCH

A. Zástěra

Je to velký rozdíl, vidět prvního člověka, jak diskutuje o hříchu, ať už je to Eva s hadem nebo Adam s Evou, a porovnat tuto situaci s Ježíšem Kristem, který se při pokušení na poušti brání jasným: „Psáno je.“ Jak strohé psáno je (nebavím se s tebou, odchod), je v protikladu s filosofováním a přemýšlením o hříchu. Tyto biblické informace ze dvou příběhů jsou stále jen špičkou ledovce, svědčící o těžkém boji mezi dobrem a zlem. Bible podrobně nepopisuje, co se z devadesáti procent odehrává pod hladinou v nitru člověka, ale o tom, jak postupuje zlo v myšlení člověka, ví každý z nás své. Kde je tedy začátek?

1. PŮDA

Každý má jinou. Je ovlivněna výchovou, genetikou, temperamentem, školou, kamarády, společností, na co se díváme, co čteme a tak dále.

Pokud byl někdo „obděláván“ komfortem a penězi, je citlivý na projev z této oblasti. Jestliže byl někdo „kypřen“ impulzy o kariéře, bude reagovat na nabídku vlivného postavení. A když byl někdo kladně motivován ke službě, je pro něj vhodný podnět impulzem k pomoci druhým.

2. PODNĚT

Je malé semínko dopadající na půdu našeho srdce. Co z něho vzejde, záleží ve značné míře na půdě: jak byla připravena, jakého je druhu a jak byla hnojena. Jsou podněty, za něž neseme vlastní zodpovědnost, ale je dost takových, které v životě přicházejí samy a nejsme schopni je ovlivnit – na rozdíl u půdy, kterou můžeme dlouhodobě připravovat, i když její základ zdědíme po předcích.

3. ZAUJETÍ POZORNOSTI

Ať už chceme, anebo nechceme, působí na nás různé podněty, ale záleží pouze na půdě našeho srdce, jestli jim poskytneme dostatečné podmínky pro vyklíčení.

4. VYHODNOCENÍ

Souvisí přímo s podnětem, který jsme zaregistrovali. Vlivy, které nás usměrňovaly, a půda, jež je pro určitý druh zrna připravena, jsou usměrňovány naším hodnotícím systémem v myšlení. Nyní setbu buď přijmeme, anebo zamítneme. Zde může nebezpečná setba skončit a nikdy nevzejde, anebo naopak zapustí kořínky a při svém růstu bude ještě dlouho skryta, než přinese trpké ovoce. Do této fáze patří známý výrok: „Havrani mohou létat nad našimi hlavami, ale nesmí si na nich udělat hnízdo.“

5. PŘEMÝŠLENÍ

Nejedná se zde o vyhodnocení pro a proti, ale o další polemizování a zvažování, co by se stalo, kdybychom tomuto podnětu uvolnili prostor. Tady začíná bujet vlastní hřích. Je to chvíle, kdy člověk pozná, že setba není dobrá, ale přesto o ní dál přemýšlí. V případě, že je setba ušlechtilá, je přemýšlení vhodné k tomu, jak zhodnotit a rozvinout tento dobrý impulz.

6. TOUHA

Při opětovném probírání sílí touha zabývat se tím, co nás zaujalo. Pokud je podnět kladný, je taková touha užitečná a posilující. Přípravuje cestu pro realizaci ušlechtilého díla. Jedná-li se však o špatnou věc, veškeré myšlení směřuje zlou cestou a pořadí hodnot se u člověka začíná měnit. Svůj dobrý základ jedinec neztrácí hned, ale zlá touha usiluje stále více o přednější postavení. Takové touhy nejsou zvláště na začátku snadno poznatelné. Jako na dlani je vidí pouze náš Spasitel. On ví, co takové sny a touhy mohou přinést. Proto nám nabízí znovuzrození, které není nic jiného než to, co řekla jedna dvanáctiletá dívka před křtem: „Před znovuzrozením jsem utíkala za hříchem, ale nyní utíkám před hříchem.“

Jak by to vypadalo, kdybychom znali touhy a sny jeden druhého? Kdybychom věděli, na co zrovna ten druhý myslí, byli bychom schopni spolu dále žít? Ale náš Pán toto vše vidí. A protože při jeho druhém příchodu na tuto zem bude změněno naše tělo, ne však naše mysl, neustále na nás působí, abychom nyní měli čisté myšlení a prožívali posvěcení. Až bude jednou ten zlý zničen, už nás nebude mít kdo pokoušet. Pokud bychom si však slabosti a hříchy oblíbili, i kdyby byl ten lhář a podvodník zničen, naše osvojené neřesti by nás dále pokoušely.

7. CHTĚNÍ

Zkažené srdce se již nespokojí s přemýšlením a sněním o hříchu, nýbrž chce hřích provést. Jemný a tichý hlas dosud působí, aby člověka odradil od pádu, ale pokud hříšník vědomě nechává stále větší prostor zlu, tento hlas slabne.

8. ROZHODNUTÍ

Zde se již jedná o plánování a hledání konkrétní příležitosti, kdy dojde ke krádeži, pomstě či manželské nevěře. Síly temnosti jsou v plné pohotovosti a spolupracují s pachatelem tak, že mu připraví vhodnou příležitost. Hříšník se dobrovolně rozhoduje potlačovat Boží varovný hlas.

9. CESTA K ČINU

Ani zde zatím nemůže okolí poznat, jaký boj se odehrává v člověku. Tady se mobilizují síly dobra

a zla ve velkém sporu. Nyní je ještě možné zastavit pád, po němž vždy přicházejí doživotní následky.

10. ČIN.

11. USPOKOJENÍ

Je podobné, jaké prožila žena v ráji. „Když jedla, zdálo se jí, že cítí oživující sílu, a představovala si, že vstupuje do vyššího stavu bytí. Bez bázně trhala a jedla.“ (PP 30) Člověk však zjistí, že naplněná touha a prožívaná euforie brzy pomíjejí.

12. PÁD

Výčitky s hlubokým propadem nastávají u každého, kdo není zvyklý opakovaně v dané oblasti hřešit. Pouze člověk vycvičený v hříchu, ničící opakovaně své svědomí, nevnímá tento pád a vlastní uspokojení se pro něj stává hnací silou pro přípravu dalších zlých skutků. Pro začátečníka jsou však výčitky svědomí, rozpolcenost a vnitřní neklid natolik silné, že je musí okamžitě řešit. A zde jsou pouze dvě možnosti:

- a) pokání
- b) zdůvodňování

Milující Spasitel je ochoten přijmout hříšníka a učíní vše pro to, aby se ztracený člověk vrátil. Následky činu bývají trvalé, ale ztracený klid se může vrátit a hříšníkovi může být odpuštěno. Žel, mnozí lidé volí cestu zdůrazňování a obhajoby. Ztratili čest a úctu sami k sobě, proto se těchto hodnot snaží vlastními silami znovu dosáhnout, a to posazením svého já na trůn. Jak často a naprosto bezostyšně jsou viníci schopni dívat se jiným do očí a obhajovat své činy. Vysvětlují, že museli odejít od partnera, že ten nový je potřebuje, že se za to modlili, že mají jistotu Božího vedení a podobně. Přitom je jejich jednání v naprostém rozporu s Božím slovem, a oni to podvědomě vědí. Nechtějí slyšet žádnou radu – jsou rádcí sami sobě. Podobně se člověk chová i při jiných neřestech – například v případě podvodu, daňového úniku, hrubosti vůči druhým, holdování koničku a podobně. Stále je však naděje, že je zde Ten, který s námi nekončí. A vždy se najdou i takoví, kteří přimluvnými modlitbami a zájmem o padajícího člověka bojují za jeho vysvobození. Proč ale musí

všechno dojít tak daleko, když by mohl proces skončit u bodu číslo 4?

7. DUCHOVNÍ ZÁKLAD MANŽELSTVÍ: MY A KRISTUS

A. Zástěra

Vidím to stále živě. Poprvé jsem listoval Biblií a hledal deset božích přikázání. Trvalo mi dlouho, než jsem je našel, ale přesvědčení, že Desatero je pro život křesťana důležité, mi dodávalo trpělivost v hledání. Když jsem je našel a přečetl si první přikázání, začal jsem s tímto tvrzením polemizovat. Dokonce mě napadlo, že je sobecké chtít po druhých, aby respektovali pouze Boha. Díky Ježíši Kristu, jeho pokoře, službě a odevzdání se lidem, kdy se stal sluhou a přijal roli toho nejoslednějšího člověka, jsem pochopil, že Bůh pro sebe nepotřebuje být na prvním místě. Ale my jej potřebujeme, jinak si najdeme jiné bohy. A nejhorší modloslužba, které můžeme propadnout, je umístit na první místo vlastní já. Kdysi mě napadlo, že Bůh je sobec, a On nás přitom chce zachránit před naším sobeckým já. Stvořitel nepotřebuje ke své existenci naši službu ani umístění svého jména na přední pozici našeho hodnotového žebříčku. Můžeme pouze mluvit o tom, že má radost z našeho následování. Chce, abychom byli šťastní a došli věčného života. Kdyby to bylo možné, že na prvním místě bude stát někdo jiný, Bůh z lásky k nám rád vyklidí svoji pozici. Ale my už dnes víme, že před úhlavním nepřítelem svého já můžeme zvítězit jen tak, že dáme přednost našemu Pánu.

Jak můžeme milovat někoho, koho nevidíme? Je to možné díky studiu a našim představám o Něm? Ne, to je málo. Bůh určil přesně, jak jej máme milovat. Ten, kdo přijímá svého bližního, přijímá i svého Stvořitele. A apoštol Jan nás učí, že kdo má něco proti člověku, tak Boha nezná. Sám Ježíš Kristus říká, že návštěva nemocného nebo nabídnutá


sklenice vody je službou, kterou jsme udělali Jemu – samotnému Bohu. To jsou pravdy, které dobře známe, ale jak často tuto základní křesťanskou násobilkou uplatňujeme v životě?

Jak poznáme, že máme Boha na prvním místě? Podle toho, kolik času věnujeme jemu nebo službě lidem? Nejvíce času v životě věnujeme práci a spánku. V odevzdaném množství času to tedy asi nebude. Máme snad nějaký „dechoměr“, který si dáme do podpaží a změříme jím svoji zbožnost? To, zda Boha umísťujeme na první místo, prozradí zatěžkávací zkoušky života (nemoc, ztráta zaměstnání, úmrtí blízkého atd.). A o tom, jak se zachováme v kritických chvílích života, denně rozhodují maličkosti. Jsou to nepatrné věci, které nás trvale ovlivňují, a často je ani nevnímáme. Takové maličkosti rozhodují o tom, co budeme (vrácená kniha, označená jízdenka, přednost ve dveřích, úsměv věnovaný zamračenému člověku, trpělivost při čekání, včasné zastavení před přejídaním se, malý dárek, poskytnutí lepšího místa...). Kolem nás i v nás se neustále odehrává boj, na jehož konci zůstane sedět na trůnu Bůh, nebo já.

Jak je možné zůstat stále s Ním? Jedna staříčká sestra říkala: „Křesťanství jsou kamna, do kterých se musí přikládat.“ Je to zvláštní obraz. Kolik práce a času je potřeba pro rozdělení ohně v kamnech nebo v kotli? A když se vše podaří a v místnosti ucítíme příjemné teplo a můžeme si odpočinout a užívat pohody, je otázkou, kdy je třeba znovu přiložit. Jak se vlastně udržuje stálé teplo? Ještě než ucítíme zimu, je třeba myslet na přiložení. Pokud se trochu uvolníme a zapomeneme, kamna vyhasnou a proces rozdělování ohně začíná znovu. Sytíme se z Božího slova, modleme se, přijmeme společenství, když víme, že křesťanství nelze pěstovat v izolaci, a tak zachovejme duchovní oheň. Udržujme pohled na Pána, jenž nás miluje tak, jak žádá první přikázání. Protože naše „já“ je jako korková zátka, která se neustále tlačí nad hladinu. To je naše přirozenost. Ale Ježíš Kristus nás vede k přijetí nové přirozenosti. Bohu díky za jeho trpělivost a odpuštění, protože kdyby náš Spasitel jednal jen zčásti tak, jak často jednají i křesťané se svými nejbližšími, byli bychom už dávno nenávratně ztraceni.

Týden Křesťanského domova 2010
ZÁKLADY A STAVBA MANŽELSTVÍ

Aleš Zástěra
Josef Hrdinka

Vydalo oddělení křesťanského domova
Česko-Slovenské unie CASD
Vydání první, Praha 2010
Sazba Stanislav Staněk 

Vytiskly Těšínské papírny, spol. s r. o.